

Het klopkevertje in de borstkas

Alexis de Roode stelt de belangrijkste vraag die een mens zich kan stellen

Zoals in alle goede poëzie weet Alexis de Roode ook in zijn derde bundel de melancholie te overwinnen door de vorm. Universele gevoelens worden aanschouwelijk gemaakt met alledaagse beelden.

■ Alexis de Roode: *Gratis tijd voor iedereen*. Podium. 52 p. € 15,-

In zijn gedicht 'Mechaniek' heeft Alexis de Roode het over de klok. Een dom, gevoelloos ding in zijn voorstelling. 'Hij volgt zijn tandenspoor.' Mooi gezegd. 'Neutraal als hekwerkstaal.' Ook mooi gezegd. Waarom zouden we trouw gehoorzamen aan het horloge? 'Wanneer er van je neus een traan in drupt/ verliest het ding meteen de maat. Roest vast.' Het gedicht heeft met zijn stellige toon, zijn rijm, zijn vorm (drie kwatrijnen) wel iets van een gedicht van Komrij, en net als bij Komrij wacht je op een slotregel die alles onderuit haalt, maar die komt niet – ook weer een verrassing. Geen clou, geen woordspel. De Roode houdt gewoon vast aan zijn idee dat de klok maar een dom ding is, en dat de tijd dus helemaal niet zoveel macht over ons leven hoeft te hebben. Gans het raderwerk staat stil als uw machtige neus het wil.

Zo'n gedicht maakt een vlotte indruk. Hier staat iemand boven de tijd. Hier zet een dichter het probleem van de voorttikkende tijd naar zijn hand. 'Mechaniek' is een van de 38 gedichten uit *Gratis tijd voor iedereen*, de derde bundel van Alexis de Roode. Ook die titel wekt een luchtige indruk. Op de foto op het omslag zien wij een lief elfenmeisje, type Roodkapje, in het bos, aan de voet van een hoge boom. Naast haar staat een rieten mand vol koekoeksklokken, waarvan zij royaal uitdeelt. Het ziet er sprookjesachtig uit, maar in de praktijk loopt het niet zo goed af. We zien de dichter alleen in het grote bos. Het elfenmeisje heeft hem weliswaar van een fikse voorraad tijd voorzien (negen koekoeksklokken!), maar nu is zij weg en ze komt ook niet meer terug. Daar struint hij nu rond, in zijn eentje, terwijl de tijd verstrijkt – als een koekoeksjong in een verlaten nest, wanhopig uitkijkend naar zijn moeder.

Het gevoel van verweesdheid ligt hier overal op de loer. Op weg naar de trein bij voorbeeld, in een ander gedicht. 'Je vindt jezelf steeds terug in stations,/ zwevend door tegelzeeën en reizigersstromen.' Het is het begin van een gedicht waarin het dwalen door grote hallen vanzelf een beeld wordt voor het menselijk bestaan. Ongemakkelijk gevoel, gevoel van opgeslotenheid. Overal zie je lijnen lopen, en als je beter kijkt zie je dat al die lijnen trechtervormen aannemen.

Alexis de Roode Foto Christiaan Krouwels

'Trechters/ naar de perrons, de uitgangen, de winkels,/ de pleinen.' Allemaal zandlopers. Het is een angstige ervaring, een voorbode van een ander verdwijnen. Als je je aan dat perspectief probeert te onttrekken door een trein te nemen, biedt dat geen soelaas. Aan het eind van de rit wacht weer een station, met 'dezelfde lijnen'.

De gedachtengang is goed te volgen, de zinnen zijn helder en eenvoudig, de toon is licht en analytisch. Het effect zit in de opeenvolging, het aandraaien van de klemmen, het langzaam doordringen van het besef dat er geen ontsnap-

ping mogelijk is: het gevoel eeuwig opgesloten te zitten in een zandloper. Of een verlaten koekoeksjong te zijn in het grote lege bos.

In een ander gedicht is er het besef dat de schepping en de kosmos begonnen zijn met leegte – die we sindsdien driftig proberen te ontlopen, om er maar niet aan herinnerd te worden. 'Welbeschouwd / maken we er een enorme bende van, / maar we moeten wel, / anders blijven we het voelen: / de leegte waarmee alles begon.' Of, in weer een ander gedicht, het gevoel dat de tijd ons op de hielen zit, als een

portier of een uitsmijter die steeds deuren achter ons dicht gooit. Je kan soms nog wel omzien, maar je kan niet meer terug. Het aardige van De Roode vind ik dat zulke algemene en universele gevoelens steeds weer aanschouwelijk worden gemaakt met alledaagse beelden. Er is niets ingewikkelds aan: 'Het tuinhek, de schooldeur,/ je bent er nog niet doorheen of/ de klap valt op je hak./ Een nieuwe deur wacht al/ om je aandacht af te leiden:/ eten met vrienden, een vergezicht,/ een zomerdag, de ware liefde:/ deurtje open, deurtje dicht.' Het gaat hier dacht ik om een existentiële kwelling, maar het gedicht wordt vlot afgesloten, als was het een cabaretnummer.

Zo gaat het vaak bij De Roode: de melancholie wordt overwonnen in en door de vorm – zoals in alle goede poëzie. Veel van de gedichten van De Roode hebben een lichte, zingbare structuur, met soepele, ritmische zinnen en snelle overgangen. Martinus Nijhoff is een naam waar ik af en toe aan moest denken. En Dèr Mouw, vanwege de intieme toon, en het gemak waarmee allerlei nieuwe natuurwetenschappelijke inzichten worden verwerkt. En Willem Jan Otten, om

Onze huid krijgt rimpels en gaat steeds meer lijken op 'het vel van oude zeezoogdieren'

de religieuze inslag. En Ingmar Heytze, om de veelzijdigheid. Hier wordt op allerlei manieren gezocht naar het antwoord op een van de belangrijkste vragen die een mens zich kan stellen: wat is tijd?

Het mooiste antwoord vind ik in het lange (25 regels tellende) gedicht 'Klok'. Daarin beschrijft De Roode liefdevol het menselijk lichaam. Het hart is 'het klopkevertje in de borstkas'. In de longen 'zwelt en slinkt/ een stukje blauwe hemel.' En dan de ingewanden, met 'hun trage aardritme', de kilometerslange zenuwbanen en de miljarden parasieten die ademloos meeluisteren. Langzaam, in de loop van het gedicht, dijt de reikwijdte uit. Onze huid krijgt rimpels en gaat steeds meer lijken op 'het vel van oude zeezoogdieren'. In onze cellen dragen we vreemde elementen mee, 'sterrenstof, het verleden van een heel heelal'. Als je er zo naar kijkt, dan blijken we aan alle kanten met de tijd vergroeid: het verleden dragen we in ons mee, het heden ligt in onze handen, en 'in onze gedachten glinstert toekomst'. Dan is het nog maar één stap naar deze conclusie, in de slotregel: 'We hebben alle tijd.' Opnieuw wordt hier een filosofische gedachte gevangen in een alledaagse uitdrukking. De Roode zou er graag in geloven – in ieder geval zolang het klopkevertje in de borstkas het nog doet.

GUUS MIDDAG